

6. VAPAA SIVISTYSTYÖ

6.1. Rahoitettava toiminta

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot.

Vapaan sivistystyön rahoitus määräytyy vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) ja asetuksen (805/1998) mukaan. Rahoituksen saamisen ehtona on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä ylläpitämislupa, jossa määritellään oppilaitoksen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Vapaan sivistystyön lain mukainen ylläpitämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Vuonna 2020 vapaan sivistystyön rahoituksen piirissä olevia oppilaitoksia on yhteensä 299, joista 76 kansanopistoa, 11 valtakunnallista ja 3 alueellista liikunnan koulutuskeskusta, 177 kansalaisopistoa, 20 kesäyliopistoa ja 12 opintokeskusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitus määräytyy kyseessä olevan koulutusmuodon rahoitusperusteiden mukaisesti.

6.2. Vapaan sivistystyön rahoituksen yleiset perusteet

Vapaan sivistystyön rahoitus perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin suoritteiden määriin ja suoritteita vastaaviin yksikköhintoihin. Suoritepäätökset tehdään valtion talousarvion rajoissa.

Vuoden 2020 yksikköhinnat perustuvat vuoden 2017 toteutuneisiin kustannuksiin. Lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoon keskimääräisiin yksikköhintoihin vaikuttaa valtiontalouden säästötoimet, joiden vaikutuksesta yksikköhintoihin ei ole tehty joka vuosi kustannustason muutoksesta aiheutuvaa indeksitarkistusta.

Vuonna 2018 voimaan tulleen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksen mukaan kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään 100 prosentin valtionosuus sellaiseen oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämään koulutukseen, joka on hyväksytty opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan.

6.3. Kansanopistot

Kansanopistot ovat kokopäiväistä opetusta antavia sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä.

Kansanopistojen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opiskelijaviikkojen määrän ja opiskelijaviikkoa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

6.3.1. Yksikköhinnan laskenta

Kansanopistojen vapaan sivistystyön korottamattoman yksikköhinnan pohja-arvo vuonna 2019 on 252,92 euroa /opiskelijaviikko.

Yksikköhintaa korotetaan seuraavien tekijöiden perusteella (A 805/1998, 3§):

- opistossa majoitettujen opiskelijoiden opiskelijaviikkojen osalta 30%
- vaikeasti vammaisten opiskelijaviikkojen osalta 97% kansanopistoille, joiden pääasiallisen koulutustehtävän muodostaa vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus (ns. erityiskansanopistot), ja 32% kansanopistoille, joiden koulutustehtävään kuuluu osana vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus
- niistä opiskelijaviikoista, jotka osana kansanopiston ylläpitämisluvan mukaista koulutustehtävää ovat työelämän aktiiviseen kansalaisuuteen ja työolojen kehittämiseen tarkoitettua koulutusta tai erityisestä syystä määrättävää muuta erityistä koulutustehtävää, yksikköhintaa korotetaan 26%

Yksikköhinta lasketaan seuraavasti:

(pohja-arvo x opiskelijaviikot + korotus -% x pohja-arvo x korotettavat opiskelijaviikot): opiskelijaviikot

Opiskelijaviikot otetaan huomioon vuosien 2016-2018 toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvona.

Yksityisen kansanopiston ylläpitäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osalta 6,95 %:lla (L 632/1998, 13 a §)

6.3.2. Rahoituksen määräytyminen

Kansanopistojen vuotuinen valtionosuuden peruste lasketaan kertomalla sille vahvistettu opiskelijaviikkojen määrä opiskelijaviikkoa kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Kansanopistoille myönnettävän valtionosuuden määrä on 57 prosenttia edellä mainitulla tavalla lasketusta valtionosuuden perusteesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakemuksesta myöntää kansanopiston ylläpitäjälle valtionosuutta enemmän kuin 57 %, jos oppilaitoksen luvan mukainen pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Valtionosuuden määrä voi tässä tapauksessa olla enintään 80 prosenttia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistama opiskelijaviikkojen määrä perustuu kyseisen kansanopiston aiempina vuosina toteutuneiden opiskelijaviikkojen määriin sekä valtion talousarviossa jaettavissa olevaan opiskelijaviikkojen kokonaismäärään. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen perusteeksi vahvistamat opiskelijaviikkomäärät määräytyvät 90 prosenttisesti opistokohtaisten kiintiöiden mukaan, jolloin opistojen vuosien 2009-2013 toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvo suhteutetaan kaikkien opistojen keskiarvoista yhteenlaskettuun määrään ja rahoitusvuodelle jaettavissa olevien opiskelijaviikkojen tasoon. Opistojen välinen suhteellinen osuus jaettavissa olevista

opiskelijaviikoista pysyy vuosittain samana ja kiintiöiden laskennan perusteena olevat vuodet eivät myöskään muutu.

Rahoituksen perusteeksi vahvistettavien opiskelijaviikkojen määrästä 10 % muodostuu ns. liikkuvasta osasta. Vuodelle 2020 opiskelijaviikkojen liikkuva osa lasketaan vuosien 2016-2018 toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvon mukaan suhteutettuna kaikkien opistojen keskiarvoista yhteenlaskettuun määrään ja rahoitusvuodelle jaettavissa olevien opiskelijaviikkojen tasoon. Jos etäopetuksen antaminen ei ole kansanopiston ylläpitämisluvassa mainittu koulutustehtävä, otetaan oppilaitoksen valtionosuuden perusteena käytettäviä opiskelijaviikkoja laskettaessa etäopetuksen ja työssäoppimisen opiskelijaviikkojen yhteismäärästä huomioon enintään 20 prosenttia oppilaitoksen kaikista toteutuneista lähiopetuksen opiskelijaviikoista. Työssäoppimisen opiskelijaviikoista otetaan kuitenkin aina huomioon enintään 20 prosenttia oppilaitoksen kaikista toteutuneista lähiopetuksen opiskelijaviikoista.

Mikäli opiston kolmen vuoden toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvo jää alle myönnettävissä olevan suoritemäärän, opistolle myönnetään korkeintaan keskiarvon mukainen määrä suoritteita. Myönnetty suoritemäärä voi pudota korkeintaan 10 % edellisen vuoden myönnetystä, rahoitusvuoden tasoon suhteutetusta suoritemäärästä.

Vuonna 2018 voimaan tulleen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksen nojalla opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut rahoituksen perusteeksi vahvistetuista opiskelijaviikoista niiden opiskelijaviikkojen määrän, joihin myönnetään 100 prosentin valtionosuus. Valtionosuus on tarkoitettu maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelman mukaiseen omaehtoiseen koulutukseen. Vuodelle 2020 vahvistetun kotoutumiskoulutuksen opiskelijaviikkojen määrän valmistelussa perustana ovat olleet vuoden 2018 toteutuneiden opiskelijaviikkojen määrät.

Raportti kansanopistojen yksikköhinoista ja valtionosuuden laskennallisista perusteista

6.4. Kansalaisopistot

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Kansalaisopistojen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opetustuntien määrän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

6.4.1. Yksikköhinnan laskenta

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2020 on 84,37 euroa/opetustunti.

Yksityisen kansalaisopiston ylläpitäjän yksikköhintaa korotetaan arvonnäköveron osalta 3,37%:lla (L 632/1998, 13 a §)

6.4.2. Rahoituksen määräytyminen

Kansalaisopiston valtionosuuden peruste lasketaan kertomalla opetus- ja kulttuuriministeriön ko. opistolle vahvistama opetustuntien määrä opetustunnin yksikköhinnalla.

Kansalaisopistoille myönnettävän valtionosuuden määrä on 57 prosenttia edellä mainitulla tavalla lasketusta valtionosuuden perusteesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamasta opetustuntien määrästä 90% perustuu kiintiöön, jolloin jaettavissa olevien opetustuntien opistokohtaiset määrät pysyvät suhteellisesti samansuuruisina vuodesta toiseen.

Liikkuva osan perusteella vahvistetaan 10 % opetustunneista. Liikkuvan osan jakosuhteet lasketaan kansalaisopistojen toiminta-alueilla väestöpohjassa tapahtuneiden muutosten perusteella. Väestöpohjan muutoksissa seurataan toiminta-alueiden väestön kokonaismäärää, työttömien määrää, vieraskielisten määrää ja 63 vuotta täyttäneiden määrää. Liikkuvan osan laskennassa väestön kokonaismäärän muutoksen painoarvo on 70% ja kaikkien muiden kriteereiden muutosten painoarvo on 10%. Vuonna 2020 väestömuutosten osuus liikkuvassa osassa perustuu viimeisimpiin käytettävissä oleviin Tilastokeskuksen tietoihin, työttömyystilaston osalta vuosien 2012 ja 2017 väliseen muutokseen ja muiden väestötietojen osalta vuosien 2014 ja 2019 väliseen muutokseen.

Mikäli opiston kolmen vuoden toteutuneiden opiskelijaviikkojen keskiarvo jää alle myönnettävissä olevan suoritemäärän, opistolle myönnetään korkeintaan keskiarvon mukainen määrä suoritteita. Myönnetty suoritemäärä voi pudota korkeintaan 10 % edellisen vuoden myönnetystä, rahoitusvuoden tasoon suhteutetusta suoritemäärästä.

Vuonna 2018 voimaan tulleen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksen nojalla opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut rahoituksen perusteeksi vahvistetuista opetustunneista niiden opetustuntien määrän, joihin myönnetään 100 prosentin valtionosuus. Valtionosuus on tarkoitettu maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelman mukaiseen omaehtoiseen koulutukseen. Vuodelle 2020 vahvistetun kotoutumiskoulutuksen opetustuntien määrän valmistelussa perustana ovat olleet vuoden 2018 toteutuneiden opetustuntien määrät.

Raportti kansalaisopistojen yksikköhinnoista ja valtionosuuden laskennallisista perusteista

6.5. Kesäyliopistot

Kesäyliopistot ovat alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, joiden toiminnassa painottuvat avoin korkeakouluopetus sekä alueen muihin osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaaminen ottaen huomioon myös korkeakoulutettu väestö.

Kesäyliopistojen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opetustuntien määrän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella

6.5.1. Yksikköhinnan laskenta

Kesäyliopistojen vapaan sivistystyön yksikköhinta vuonna 2020 on 156,94 euroa/opetustunti.

Yksityisen kesäyliopiston ylläpitäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osalta 6,56 %:lla (L 632/1998, 13 a §)

6.5.2. Rahoituksen määräytyminen

Kesäyliopiston vuotuinen valtionosuuden laskennallinen peruste lasketaan kertomalla opetus- ja kulttuuriministeriön ko. opistolle vahvistama opetustuntien määrä opetustunnin yksikköhinnalla.

Kesäyliopistoille myönnettävän valtionosuuden määrä on 57 prosenttia edellä mainitulla tavalla lasketusta valtionosuuden perusteesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistama opetustuntien määrä perustuu kyseisen kesäyliopiston toteutuneiden opetustuntien määriin ja valtion talousarviossa jaettavissa olevan opetustuntien kokonaisuuden mukaan. Vuodelle 2020 vahvistetun opetustuntien määrän valmistelussa perustana ovat olleet vuosien 2017 ja 2018 toteutuneiden ja vuoden 2019 arvioitujen opetustuntien määrät.

Vuonna 2018 voimaan tulleen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksen nojalla opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut rahoituksen perusteeksi vahvistetuista opetustunneista niiden opetustuntien määrän, joihin myönnetään 100 prosentin valtionosuus. Valtionosuus on tarkoitettu maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelman mukaiseen omaehtoiseen koulutukseen. Vuodelle 2019 vahvistetun kotoutumiskoulutuksen opetustuntien määrän valmistelussa perustana ovat olleet vuoden 2018 toteutuneiden opetustuntien määrät.

Raportti kesäyliopistojen yksikköhinnoista ja valtionosuuden laskennallisista perusteista

6.6. Liikunnan koulutuskeskukset

Liikunnan koulutuskeskukset ovat kokopäiväistä opetusta antavia valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opiskelijavuorokausien määrän ja opiskelijavuorokautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opiskelijapäivien määrän ja opiskelijapäivää kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

6.6.1. Yksikköhinnan laskenta

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijavuorokauden yksikköhinta lasketaan käyttökustannusten perusteella. Vuonna 2020 yksikköhinta on 88,20 euroa/opiskelijavuorokausi.

Yksityisen valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osalta 7,81 %:lla (L 632/1998, 13 a §).

6.6.2. Rahoituksen määräytyminen

Valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen vuotuinen valtionosuuden laskennallinen peruste lasketaan kertomalla opetus- ja kulttuuriministeriön ko. liikunnan koulutuskeskukselle vahvistama opiskelijavuorokausien määrä opiskelijavuorokauden yksikköhinnalla.

Liikunnan koulutuskeskuksille myönnettävän valtionosuuden määrä on 65 prosenttia edellä mainitulla tavalla lasketusta valtionosuuden perusteesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistama opiskelijavuorokausien määrä perustuu kyseisen liikunnan koulutuskeskuksen toteutuneiden opiskelijavuorokausien määriin. Vuodelle 2020 vahvistetun opiskelijavuorokausien määrän valmistelun perusteena ovat olleet aikavälillä 1.1.2015 -31.7. 2019 (55 kk) toteutuneiden opiskelijavuorokausien määrät.

Raportti liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinnnoista ja valtionosuuden laskennallisista perusteista

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuosittain alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien määrän ja opiskelijapäivän yksikköhinnan valtion talousarviossa olevan määrärahan puitteissa. Vuonna 2020 yksikköhinta on 16,60 euroa/opiskelijapäivä. Valtionosuus myönnetään erillisellä opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä.

6.7. Opintokeskukset

Opintokeskukset toimivat valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen, hyvinvoinnin ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.

Opintokeskusten rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opetustuntien määrän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

6.7.1. Yksikköhinnan laskenta

Opintokeskusten opintotoiminnan yksikköhinta vuonna 2020 on 153,65 euroa sis.alv/opetustunti.

Vuoden 2016 rahoituksesta alkaen opintokeskusten käyttökustannusten valtionosuuspohjaan ja yksikköhinnan laskentaan otetaan mukaan myös opintokerhotoiminnan kustannukset, mistä syystä opintokerhotunteja ei enää vuodesta 2016 alkaen rahoiteta erillisellä rahoituksella. Opintokerhotointi jatkuu opintokeskusten pedagogisena menetelmänä.

6.7.2. Rahoituksen määräytyminen

Opintokeskusten vuotuinen valtionosuuden laskennallinen peruste lasketaan kertomalla opetus- ja kulttuuriministeriön ko. opintokeskukselle vahvistama opetustuntien määrä opetustunnin yksikköhinnalla.

Valtionosuus opintokeskuksen ylläpitäjälle on 65 % valtionosuuden laskennallisesta perusteesta ja se myönnetään erillisellä opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa opintokeskusten opetustuntimäärät siten, että opintokeskusten välinen suhteellinen osuus jaettavissa olevista opetustunneista pysyy vuosittain samana. Valtion talousarvioesityksessä määritellään vuosittain jaettavissa olevien valtionosuuteen oikeuttavien opetustuntien enimmäismäärä.

Vuonna 2018 voimaan tulleen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksen nojalla opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut rahoituksen perusteeksi vahvistetuista opetustunneista niiden opetustuntien määrän, joihin myönnetään 100 prosentin valtionosuus. Valtionosuus on tarkoitettu maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelman mukaiseen omaehtoiseen koulutukseen. Vuodelle 2020 vahvistetun kotoutumiskoulutuksen opetustuntien määrän valmistelussa perustana ovat olleet vuoden 2018 toteutuneiden opetustuntien määrät.

Raportti opintokeskusten yksikköhinnoista ja valtionosuuden laskennallisista perusteista

Lisätietoja antaa tarvittaessa Mikko Rantanen (kansanopistot ja kansalaisopistot) 029 533 1329 sekä Seppo Hänninen (kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset, opintokeskukset) 029 533 1598